

**Az izomszövet biokémiája.
Izombetegségek**

Szerkesztette: Fekete Veronika

Az izomtípusok jellemzői

Simaizom

- lassú
- nincs rajzolat

- belső szervek
- akaratlan
- nem fáradékony
- extracelluláris Ca^{2+} is
- különálló sejtek

Szívizom

- gyors
- harántcsíkolt

Harántcsíkolt izom

- vázizom
- akaratlan működtetett
- fáradékony
- intracelluláris Ca^{2+}
- izomrost / szincícium

A haráncsíkolt izmok anyagcseréje

---

1. Lassú oxidatív izmok – vörös izmok

- folyamatosan kis intenzitású munkát végző izmokban (pl. antigravitációs izmok)
- lassan fáradnak
- a magas mioglobin- és mitokondriumtartalom
- jól kapillarizált
- glikogént nem tartalmaz
- energiaigényüket zsírsavak és ketontestek oxidációjával fedezik

2. Gyors glikolítikus izmok – fehér izmok

- rövid ideig tartó igen intenzív erő kifejtésre képes izmok
- hamar elfáradnak
- kevés mitokondriumot és mioglobint tartalmaznak
- fejlett szarkotubuláris membránrendszert tartalmaznak
- energiaigényüket glikogénraktáraik lebontásából fedezik

3. Gyors oxidatív-glikolítikus izmok

- gyors kontrakciós sebességűek
- vegyes anyagcseréjük miatt fáradtságtűrésük jobb, mint a fehér izmoké

A vastag filamentumok – a miozin szerkezete

A miozin szerkezete:

- Nehéz lánc: 230 kD
  - ✓ 2 lánc α -helikális elrendezésben
  - ✓ a 150 nm hosszú, 2 nm átmérőjű farki részt alkotja
- Könnyű lánc: 20 kD
  - ✓ a 4 könnyű lánc a globuláris feji részt alkotja (4x11 nm)
  - ✓ tartalmazza az ATP-bontó aktív centrum helyét

A vastag filamentumok jellemzői:

- miozin polimerek – a miozin molekulákat elektrosztatikus kölcsönhatások tartják össze
- a „hinge” régió segítségével a miozincejek a farki rész irányába történő elmozdulásra képesek
- a feji részek a vastag filamentum 2 végén 6 sávot alkotnak
- egy sávon belül a miozincejek 58 nm-en belül ismétlődnek

A vékony filamentum – az aktin

- az élővilág egyik legáltalánosabban elterjedt fehérjéje
- G-aktin (globuláris): 42 kD, monomer
- F-aktin (fibrilláris): polimer
- Típusai:
  - ✓ α -aktin: a szív-, a váz- és a simaizmok kontraktilis rendszere
  - ✓ β -, γ -aktin: minden sejt citoszkeletális rendszerében megtalálható

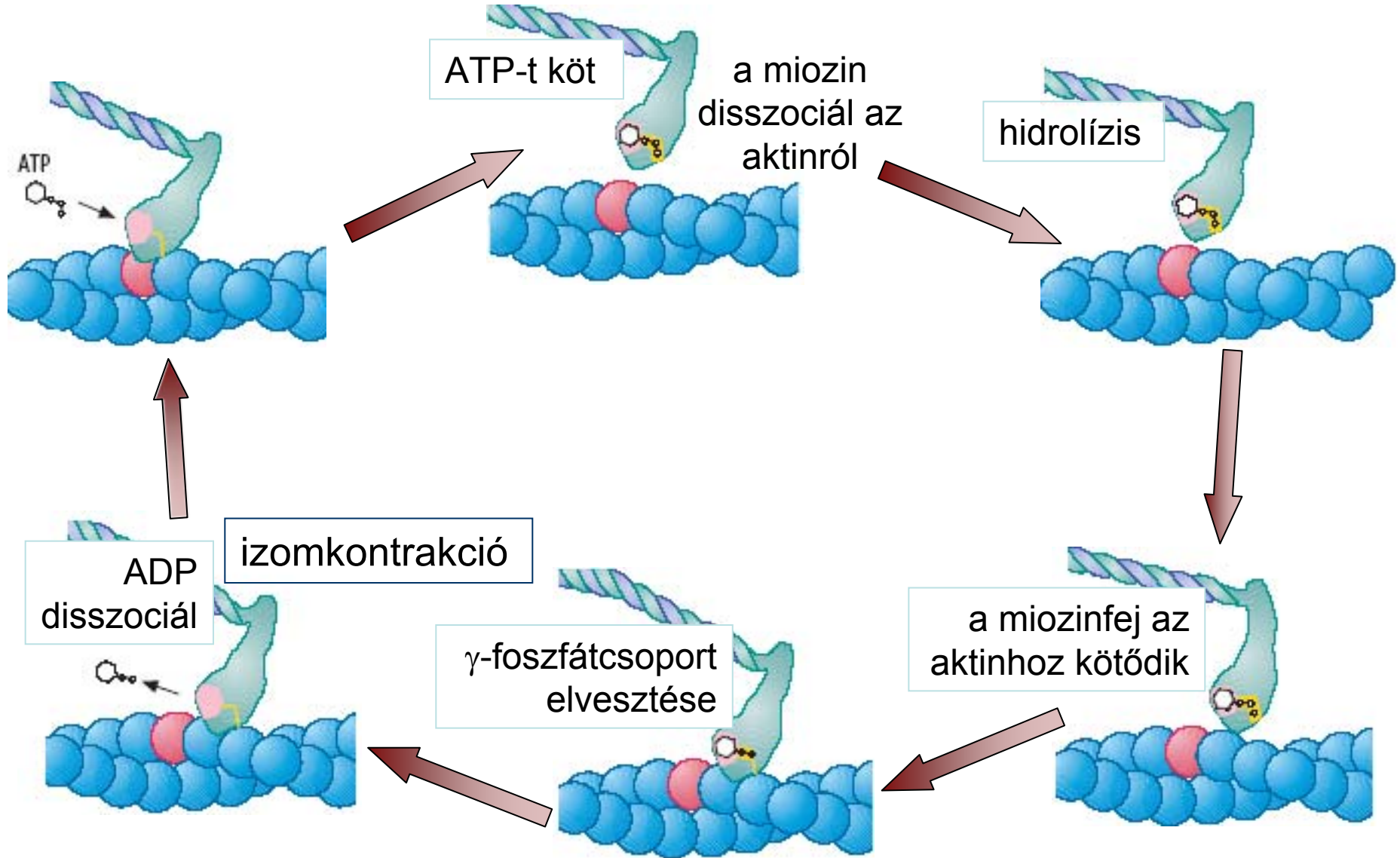
Tropomiozin (70 kD):

- elfedi az aktin felületén lévő kereszthidak kialakítására képes régiót

Troponin komplex:

- troponin T (37 kD): a tropomiozinhoz kapcsolódik
- troponin C (18 kD): Ca^{2+} -kötő doméneket tartalmaz
- troponin I (24 kD): inhibitoros alegység, interakcióba lép a kereszt hídkötésekkel

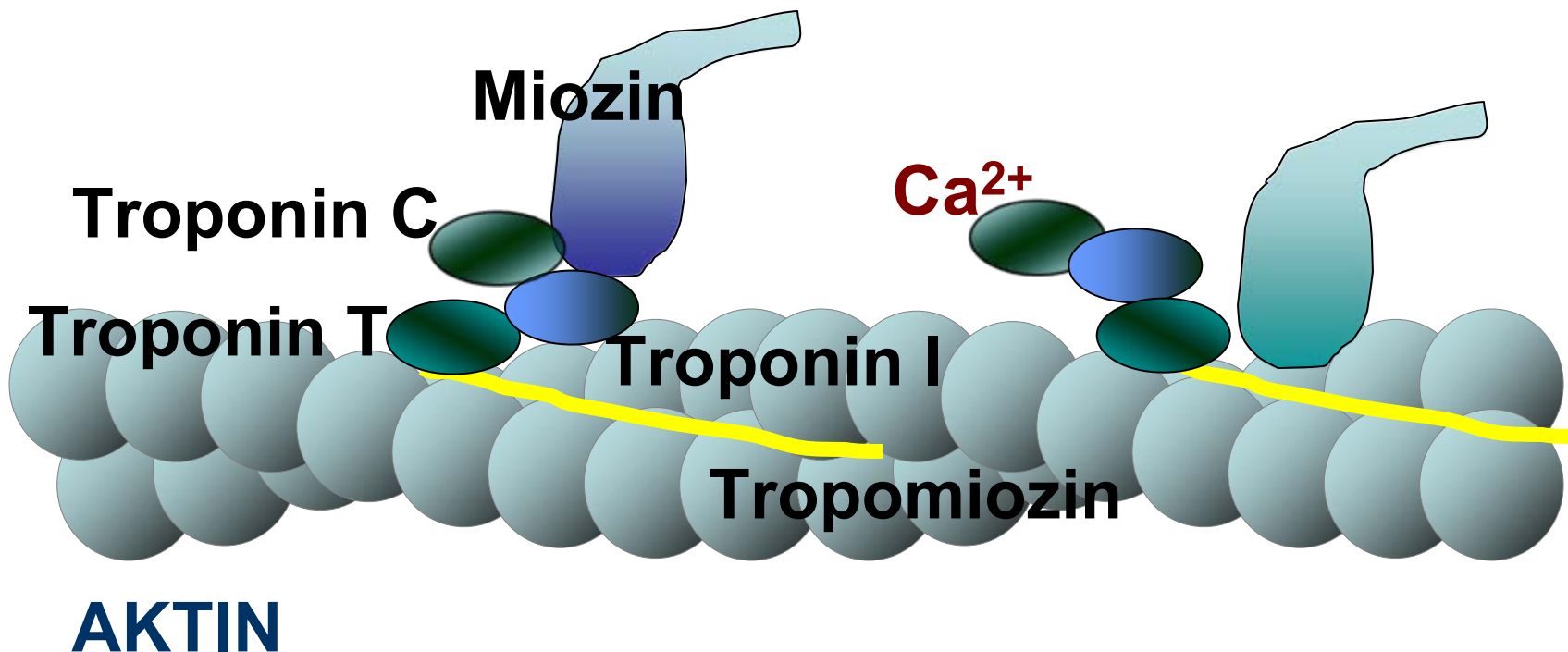
Az izomkontrakció mechanizmusa – a kereszthíd ciklus

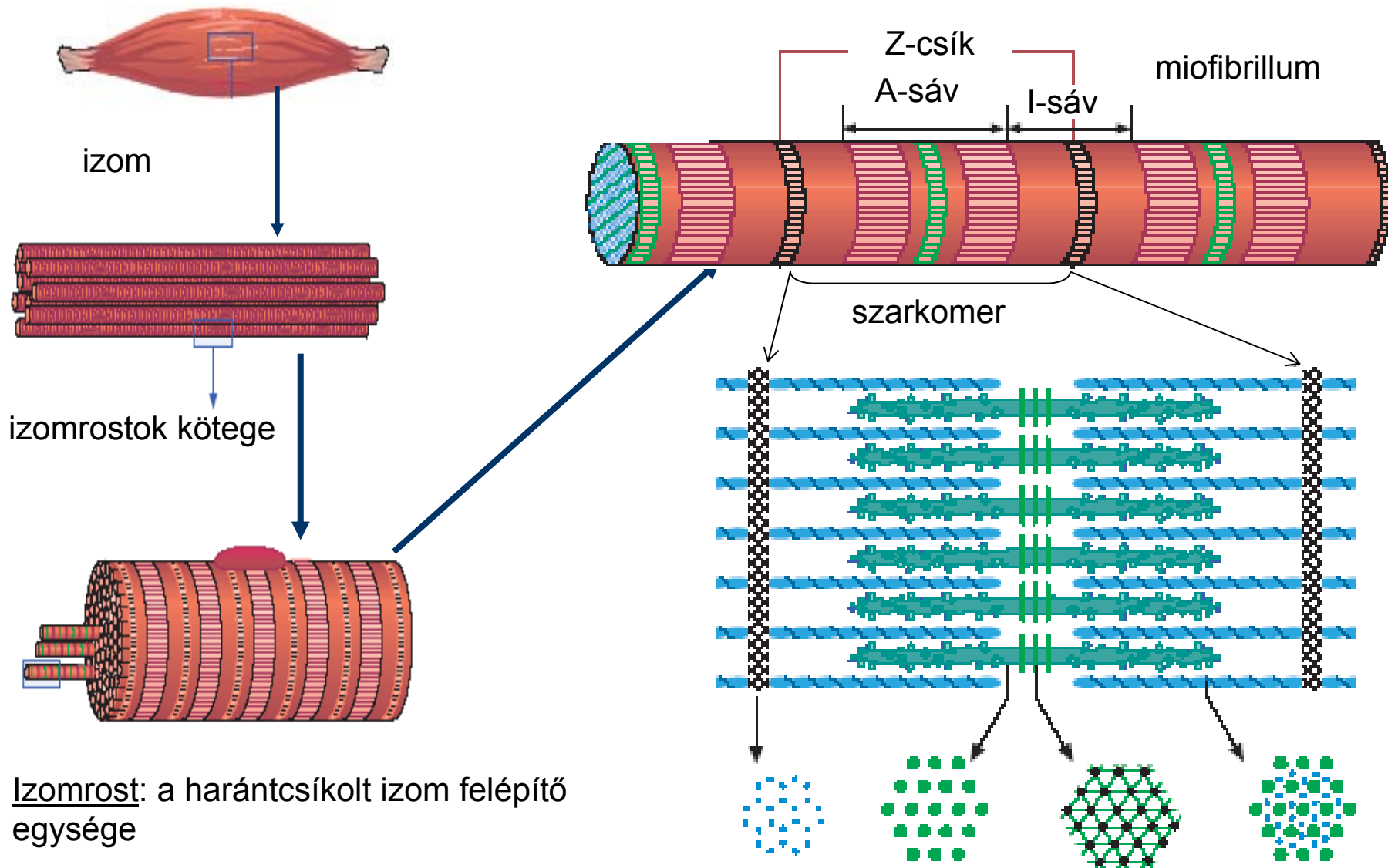
A harántcsíkolt izom kontrakciójának – relaxációjának szabályozása

---

- a miozin ATP-áz aktivitása Mg^{2+} jelenlétéhez kötött
- ha a $[Ca^{2+}] < 10^{-6} M$ → TnC nem köt Ca^{2+} -t → a TnI ráfekszik az aktin miozinkötésre alkalmas régiójára → **relaxáció**
- ha a $[Ca^{2+}] > 10^{-6} M$ → a TnC Ca^{2+} -t köt → elhúzza a TnI-t, így kialakulhat a kereszthíd → **kontrakció**

A harántcsíkolt izom felépítése

A vázizom hossz-feszülés összefüggése

A vázizom feszülési és erő kifejtési képessége:

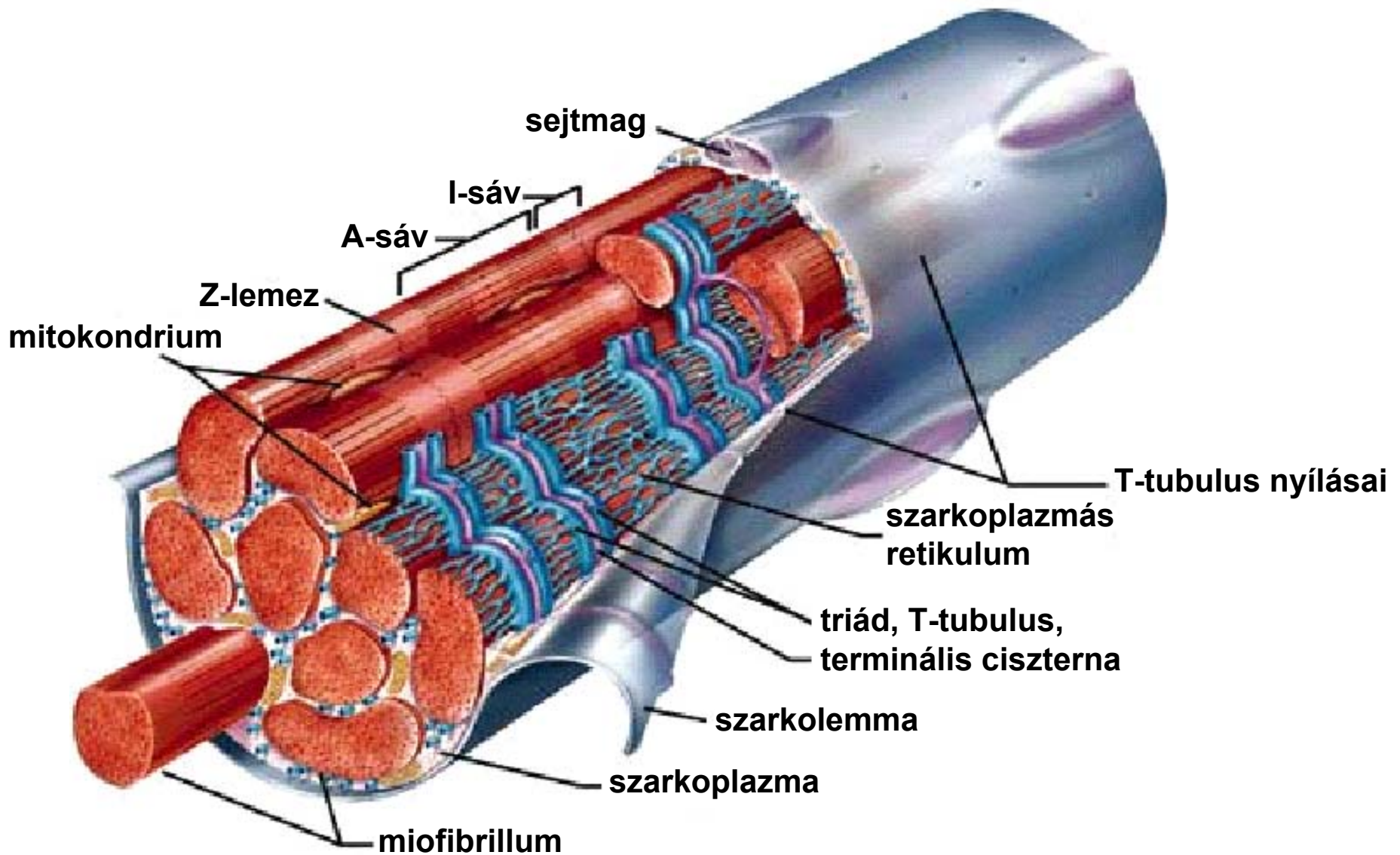
- függ: a szarkomer hosszától
- a maximumát 2,0 – 2,5 μm szarkomerhossz esetén éri el
- ha a szarkomerhossz $> 3,5 \mu\text{m}$ v $< 1,2 \mu\text{m}$, az izom nem képes aktív feszülésre

az izom erő kifejtése és az aktív feszülési képessége a kialakuló kereszthidak számával arányos

- az izom maximális rövidülési képessége a nyugalmi hossz 1/3 része
- a maximális erő kifejtés mértéke az izom funkcionális keresztmetszetével arányos

A szarkotubuláris rendszer felépítése

Az excitációs-kontrakciós kapcsolás

Az izomkontrakció és –relaxáció szabályozója a citoplazmatikus szabad Ca^{2+} -koncentráció változása

Vázizomban:

➤ Dihidropiridin-receptor (DHPR) = L-típusú Ca^{2+} -csatorna szinkronizált konformáció változása önmagában elegendő a rianodinreceptorok (Ryr) megnyitásához

Szívizomban:

➤ Nincs közvetlen mechanikai kapcsolat a DHPR és Ryr között
 Ca^{2+} -indukált Ca^{2+} -release jelensége
A szívizomsejtek extracelluláris Ca^{2+} hiányában nem képesek aktiválódni!

Simaizomban:

➤ Lassúbb folyamat

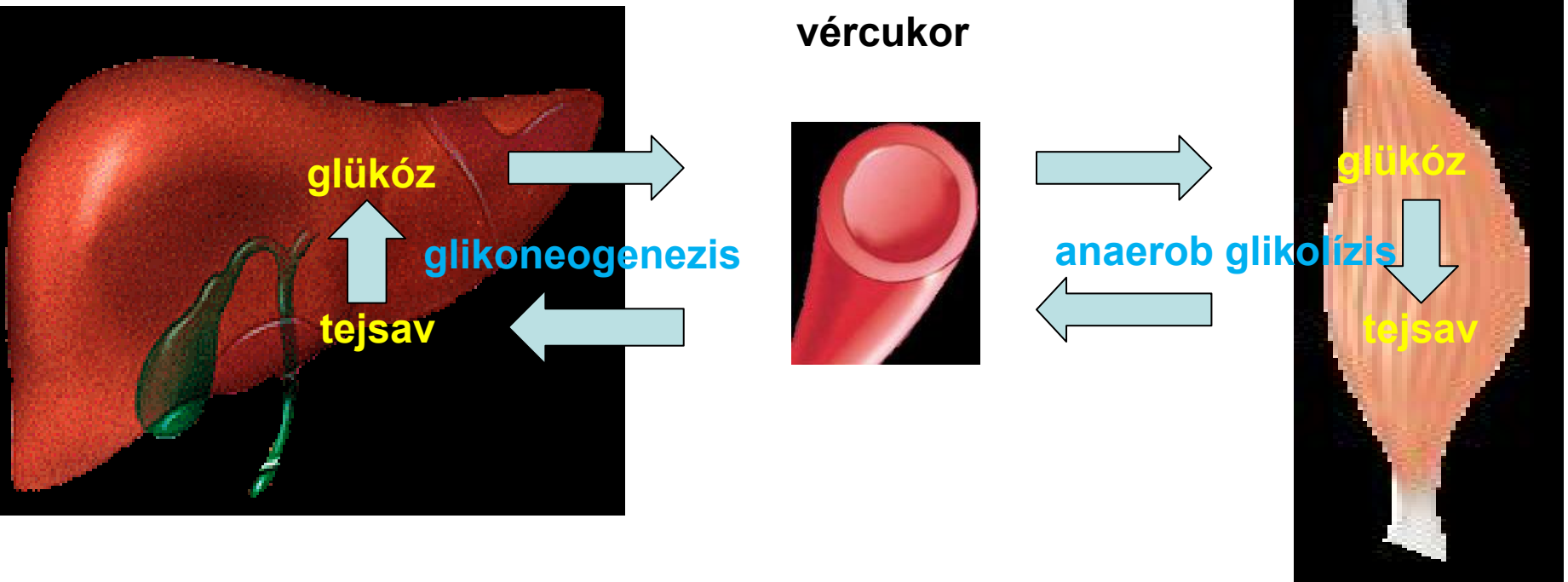
➤ Az intracelluláris Ca^{2+} raktárak elérése inozitol-trifoszfát felszabadulása és intracelluláris diffúziója révén

A Ca^{2+} -visszavétel mechanizmusa

Az izom relaxációt az ionizált Ca^{2+} -koncentráció csökkenése váltja ki a szarkoplazmatikus térben.

- SERCA (SR Ca^{2+} -ATPáz): 1 ATP felhasználásával 2 Ca^{2+} -t pumpál a szarkoplazmás retikulum lumenébe
- SR lumenében lévő Ca^{2+} -kötő fehérjék: **calsequestrin**, **calreticulin**
- a szívizomban: a **foszfolambán** defoszforillált állapotában hozzákapcsolódik a SERCA-hoz, és csökkenti annak működését. A β -adrenerg stimuláció hatására a foszfolambán foszforilálódik, és leválik a SERCA-ról, így aktivitása megemelkedik.

Cori-ciklus:

Izomfáradás, izomláz

Izomfáradás: az az állapot, amikor az izomkontrakció ereje és/vagy sebessége csökken.

Szintjei:

- excitációs-kontrakciós kapcsolat
- kontraktilis rendszer
- metabolikus energiabiztosítás
- Ca^{2+} -visszavétel

A fáradó izomban megfigyelhető:

- a glikogénraktárak kiürülése
- lokálisan a H^+ -, tejsav- és foszfátkoncentráció emelkedése, acidózis
- K^+ -kiáramlás
- a bomlástermékek okozta hiperozmózis miatti vízbeáramlás

Izomláz:

- durva morfológiai károsodások, a membránelemek, filamentumok disztorziója, szétesése
- elsősorban excentrikus izommunkában figyelhető meg, a túlnyújtott izom erő kifejtése esetén

Ioncsatorna-betegségek

---

1. Malignus hipertermia

- oka: a rianodinreceptor pontmutációja
- inhalációs anesztetikumok hatására figyelhetők meg a tünetek
- az izom Ca^{2+} -mal árasztódik el
- tünetek: hiperkontrakció, metabolikus folyamatok felgyorsulása, hőmérséklet általános emelkedése
- életveszélyes!

2. Miotóniával járó állapotok

- Cl^- vagy Na^+ -csatornák defektusa (pl: hiper- ill. hipokalémiás elhúzódó paralízis)
- Tünetek: elhúzódó izomrelaxáció

3. Muszkuláris diszgenezis: a dihidropiridin-receptor hiánya

Az izomszövet citoskeletális vázrendszere I.

Z-vonal:

- alapváza: α -aktinin (100 kD)
- itt rögzül az **F-aktin** és a hozzá kapcsolódó **nebulin**
- titin:
  - ✓ a legnagyobb molekulatömegű fehérje (2,5 MD)
  - ✓ a Z-vonal és a vastag filamentumok között helyezkedik el
  - ✓ feladatai: az izom túlnyújtása után a vastag és a vékony filamentumok eredeti helyzetének helyreállítása, a nyújtás korlátozása

Intermediér filamentumok:

- **dezmin**: szív- és vázizmokra specifikus
- **vimentin**: simaizomban
- szerepe:
  - ✓ az izom morfogenezisének irányítása
  - ✓ a szarkomerek, filamentumok, fibrillumok strukturális rendeződése

Az izomszövet citoskeletális vázrendszere II.

A membrán citoskeletális rendszer:

➤ feladata:

- ✓ integráns membránfehérjék, receptorok, csatornák laterális diffúziójának szabályozása
- ✓ kapcsolat a belső citoskelettonnal és az extracelluláris mátrix komponensivel

➤ disztrofin: a citoskeletális aktinhálózat és egy membránba épülő glikoproteinkomplex között hoz létre kapcsolatot

➤ utrofin: a T-tubulus SR junkció és a mioneurális junkció területén

Duchenne-kór:

- X-hez kötötten öröklődő
- a disztrofin gén defektusa
- ismétlődő rostelhalások
- 6-8 évesen járásképtelenek
- korai halál a légzőizmok és a szívizom károsodása miatt

Becker-izomdisztrófia

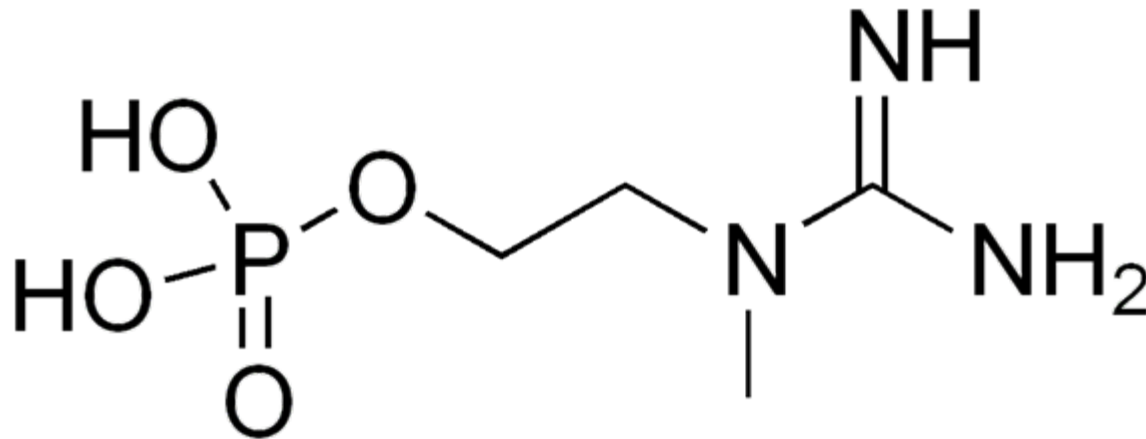
- enyhébb forma
- rövidebb, de még bizonyos mértékben funkcióképes disztrofin szintézise

ATP nyerés az izomban

- Adenilátkináz
- Zsírsavoxidáció
- Kreatin-foszfát
- Glikogén bontása

Kreatin-foszfát